

Türkan Şoray:

“Sinema öylesine güçlü bir şey ki, canlandırdığınız karakterlerle insanı ve kendinizi tanıyorsunuz.”

Mithat Alam Film Merkezi 2 Aralık 2010 tarihinde Türkiye Sineması'nın gelmiş geçmiş en büyük oyuncularından birini ağırlamanın onurunu yaşadı. Hangi ideolojiden, hangi sınıftan, hangi etnik ve dini kökenden olursa olsun istisnasız herkesin sevgisini ve saygısını kazanmış, Türkiye sinemasının Sultanı, Türkan Şoray aramızdaydı. Yeşim Tabak'ın moderatörlüğü ve izleyicilerin yoğun katılımıyla hayat, sevgi ve sinema üzerine harika bir söyleşi gerçekleştirdik. Söyleşiye katılan bir arkadaşımızın dediği gibi, biz onun bakışlarında görmüştük sevgiyi; biz sevmeyi onunla sevmiştik. Söyleşi günü öncesinde Türkan Şoray'ın unutulmaz filmlerinden Vesikalı Yarım, Bir Aşk Uğruna, Selvi Boylum Al Yazmalım, Hazal ve yönetmenliğini de yaptığı Yılanı Öldürseler 26 Kasım - 2 Aralık tarihleri arasında Merkez'de gösterildi.

Yeşim Tabak: Son zamanlarda üniversite, festival, kültür merkezi gibi yerlerde birçok söyleşiye katıldınız. Yılda on-on iki film çekerek geçen çok yoğun çalışma yıllarının ardından sanki bütün o yıllarda kazandığınız sevgiyi şimdi yaşamak üzere tamamen halkın arasındasınız.

Türkan Şoray: Ben seyircimle kaynaşmayı hep sevmişimdir. Hiçbir zaman kendimi şöhret olarak görmedim. Zaten şöhret olmak nedir ki? Ben sadece mesleğimi yapıyorum. Ben her zaman seyircimle iç içe olmak, gençlerle iç içe olmak, sokakta karşılaştığım zaman birbirimize sarılıp öpüşmek, ağlamak istemişimdir. Bu sadece son yıllara özgü bir şey değil, hep böyleydi benim hayatım.

Yeşim Tabak: Seyircinizle ilk olarak ne zaman buluştunuz?

Türkan Şoray: İlk filmimin galası Beyoğlu'nda Lüks Sineması'nda yapıldı. Orada Göksel Arsoy'un sevgililerinden birini canlandırıyordum. Filmin sonunda Göksel Arsoy beni istemiyor,

başka bir kızla evleniyordu. Fakat seyirciler bu duruma çok kızdılar, sandalyeleri yumruklayarak “Hayır, bu kara kızla evlensin!” dediler. İsmimi de bilmiyorlar tabii o zamanlar. O kadar garip bir duyuydu ki; yani nasıl desem, insan hep bir kişi tarafından sevilmek ister ya, annesi, babası ya da sevgilisi tarafından sevmek... Ama düşünabiliyor musunuz, insanların sizi sevmesi, bu bir mucizeydi. O an böyle inanılmaz bir şey hissettim işte. Tabii o “kara kız” zamanla Türkan Şoray olmaya başladı. Ondan sonra yolda görenler daha farklı bakmaya başladı, tabii benim de çok hoşuma gitti bu. “Ah beni tanısalar” falan demeye başladım. Sonra o ilişki giderek o kadar güzelleşti ki o filmleri yaptıkça, inanılmaz bir hal aldı. 60’larda filmler seyrediliyordu, insanlar akın akın sinemalara gidiyorlardı. Sinema kapılarında kuyruklar oluyordu. Sabah saat 11’de İnci Sineması’nın önünden arabayla geçerdik çaktırmadan ve o uzayan kuyruğa bakardık. Kuyruk ne kadar uzunsa o filmi o kadar seyirci izleyecek demektir. Fakat 90’ların ortalarına doğru Türk sineması müthiş bir krize girdi. Ben senede on iki film yapmaya alışık bir insandım, fakat o zamanlar bir tek film bile çevrilmiyordu, tamamen durmuştu. Hiç kimse sinemaya gitmiyordu. Sonra kapısında uzun kuyruklar oluşan sinema bir gün kapanıverdi. Hiç unutmam, evimde pencerenin önündeki ağaçlara bakarak hüngür hüngür ağladığımı hatırlıyorum. “Tamam, benim dünyam bitti artık, ben şimdi ne yapacağım, niye yaşayacağım?” diye düşünüyordum. Hayat benim için anlamsızlaşmıştı. “Artık yolda karşılaştığım seyircilerim sarılıp beni öpmeyecekler” diye ağlıyordum. Ondan sonra bir süre eve kapandım. Sonra yavaş yavaş sokağa çıkmaya başladım ve gördüm ki, Allah’a şükür hiç eksilmemiş sevgi. Yine insanlarla karşılaştığımız zaman birbirimize sarılıyoruz, ağlaşıyoruz, öpüşüyoruz. Bu bir ihtiyaç ve benim yaşamam için bu sevgiye ihtiyacım vardı.

Yeşim Tabak: O dönem Türk sinemaseverleri açısından da acıklı bir dönemdi. Bizim kuşağımız için Türk sinema yıldızı diye bir şey yoktu. Biz annelerimizin babalarımızın kuşağındaki yıldızlarla büyüdük. Bunu sonlandıran ve yeni bir başlangıcın ışığını veren de yine siz oldunuz. *Nihavend Mucize*’den (Atıf Yılmaz, 1997) bahsediyorum. Yıllar sonra sizi Beyoğlu’nda kazandibi yerken görmek muhteşimdi.

Türkan Şoray: Evet doğru, o kriz döneminden sonra Türk sinemasının yaptığı bir filmidir. Daha sonra da epey uzun bir ara oldu. Tabii ben aslında seyircime karşı kendimi sorumlu hissediyorum. Yaşamın getirdiği bazı olaylar, ister istemez yapmak istediklerimizin önüne set çekiyor. Ben mesela gece gündüz sinema düşünüp, sinema yapmak, film üretmek istiyorum, içimde hep o arzu var. Ama olmuyor, çünkü eski sistem yok artık.

Eskiden yapımcılar vardı, fakat şimdi herkes kendi çabasıyla bir şeyler yapmaya çalışıyor. Onu da göze alamıyorum ben. İşin maddiyat tarafı, yani sponsor, yapımcı aramak, sinemacılarla konuşmak gibi şeyler benim yapacağım işler değil. Dikkat edin, son yıllarda yapılan bütün filmler, Nuri Bilge Ceylan'ın, Zeki Demirkubuz'un filmleri kendi şirketleri tarafından yapılıyor. Maalesef, yıllar önce Türk Sineması en parlak dönemlerde tam olarak kurumsallaşamadı, bir sektör haline gelemedi. O dönemlerde yapımcılar çok büyük paralar kazandı, fakat bu paraları tekrar sinemaya yatıran olmadı. Dolayısıyla köklü bir yapım şirketi yok şu anda.

İzleyici: Türker İnanoğlu belki...

Türkan Şoray: Ama Türker İnanoğlu'nun da son yıllarda sinema filmlerine yatırım yaptığını hatırlamıyorum.

İzleyici: Çok uzun yıllar yaptı, ama bir dönem kesti, ondan sonra öyle devam etti.

Türkan Şoray: Evet, şu an öyle bir yapımcı yok. Şimdi mesela ben oyunculuğu seviyorum ama sinemada yönetmenlik de yapmak istiyorum. İçimde biriktirdiğim çok şey var. Kendi filmlerimi çekemediğim için mutsuz hissediyorum. Sadece yıllar önce yaptığım filmler konuşulsun istemiyorum. Çünkü sanatçının kendini sürekli yenilemesi, sürekli üretmesi gerekir. Üretmediğim zaman kendimi önemsiz biriymişim gibi hissediyorum. Çünkü hayatta üretmek, bir şeyler yaratmak kadar güzel bir şey yok ve benim mesleğim de buna çok müsait. Film yapmak için özel yaşamınızı tamamen kapatıp mesleğe odaklanmak gerekiyor. Çok şey birikti anlatmak ve yapmak istediğim. Sinemaya başladığım ilk yıllarda bu mesleğin bu kadar güzel, böyle etkili olduğunu bilmiyordum. Sinemanın önemini zamanla kavramaya başladım. Kitleler üzerinde ne kadar etkili bir sanat dalı olduğunu öğrendim sonra. Amerikan sineması bunun farkına varmış, bütün dünyaya kültür bombardımanı yapıyorlar.

Sinemadaki ilk yıllarım benim için adeta bir hayat üniversitesi gibiydi. Sinema öylesine güçlü bir şey ki, canlandırdığınız karakterlerle insanı ve kendinizi tanıyorsunuz. Sinemada yıllar geçirdikçe ruhumun, beynimin ve düşüncelerimin zenginleştiğini gördüm. Sonra sinemanın, çağın tanığı olduğunu öğrendim. İster istemez yaşadığınız dönem ve yaşadığınız koşullar yaptığınız filmlere yansıyor. Kendi geçirdiğiniz evrimle hayata çok başka türlü bakmaya başlıyorsunuz ve yaşadığınız topluma duyarlı oluyorsunuz. Yaşadığınız dünyadaki problemler sizi ilgilendirmeye başlıyor. Hiçbir soruna kayıtsız kalamıyorsunuz. Mesleğinizin gücünü de biliyorsunuz ve "Ben bunları anlatmalıyım."

diyorsunuz kendi kendinize. Bütün bunlar bende o kadar çok birikti ki, o kadar çok anlatmak istediğim, toplumla, insanlarla paylaşmak istediğim o kadar çok şey var ki, hep imkânım olsa da, yeni bir şeyler yapabilsen, arka arkaya filmler çekebilsem diyorum. Oyuncu olmak kadar, kamera arkası da beni çok mutlu ediyor. Orada yönetmen olarak istediğiniz her şeyi anlatabiliyorsunuz. Yönetmenlik mucizevi bir şey. Mesela benim *Yılanı Öldürseler* (Türkan Şoray, 1981) diye bir filmim vardır. Biliyorsunuz, *Yılanı Öldürseler* Yaşar Kemal'in bir romanıdır. Oradaki Esmeye karakteri inanılmaz güzel bir roldü. Rol olarak beni çok cezbedi. Böyle bazı roller vardır, ben bu rolü oynayacağım düşüncesiyle inanılmaz bir zevk alırsınız. Öyle bir roldü bu, fakat bir aksilik oldu ve film az kalsın yapılamıyordu. Film kalınca tabii ne olacak, doğal olarak ben de oynayamayacağım o rolü. Haziran ayında da muhakkak çekilmesi lazım filmin. Daha önce de *Dönüş* (Türkan Şoray, 1972) diye bir filmin yönetmenliğini yapmışım. Bunu bilen yapımcı "Siz yapın yönetmenliğini." dedi. Ben de o rolü kaybetmeyeyim diye hiç düşünmeden "evet" dedim. Ama nasıl bir çılgınlıktı o! Mesela şu anda olsa cevabım ne olur bilmiyorum, yıllar insanın hayata bakışını çok değiştiriyor. Bir çılgınlıktı. "Evet!" dedim, ama ondan sonra tabii iyi mi yaptım, kötü mü yaptım bilmiyorum.

Yeşim Tabak: Çok da iyi tepkiler aldınız hem seyirciden hem eleştirmenlerden.

Türkan Şoray: O rolü oynadım ya, o bana yeter. Ben kıskançlık nedir bilmeyen biriyimdir. Ben hayatta tek bir şeyi kıskanıyım, o da güzel bir rol. Ama bunu fesatça değil, "Keşke bu rolü ben oynasaydım." diyerek yaparım. Yabancı filmlerde de oluyor bazen, iyi rollerde oynayan oyuncularını gördüğümde içim buruluyor. Mesela Meryl Streep'in filmlerinde canlandırdığı rolleri çok kıskanıyorum. Onun oynadığı filmleri izledikten sonra sinemadan çok mutsuz çıkıyorum, çünkü çok güzel rollerde oynuyor.

Yeşim Tabak: Eminim o da sizi kıskanırdı.

Türkan Şoray: Çok iyi oyuncudur, benim en beğendiğim oyuncudur. Mesela bazen bir rol teklif edilmiştir bana, ama oynamamışım türü sebeplerden ötürü. Onlara da üzülürüm zaman zaman ve "Ah keşke oynasaymışım." derim. Bir tek şeyde doyumsuzum işte, her rolü ben oynayayım istiyorum. Neredeyse teyzesini de ben oynayacağım, kızını da. Böylesi bir doyumsuzluk söz konusu.

Yeşim Tabak: Biraz daha geriye dönelim istiyorum ben. En eskiye dönecek olursak sinemayla ilgili hatırladığınız ilk

anınız nedir? Seyirci olarak sinema kavramı size göre neydi? Hepimizin bildiği hikâye, arkadaşınız Emel Yıldız sizi ilk defa bir film setine götürüyor. Peki sonrası nasıl oldu? İlk sete girdiğinizde sinema sizin için ne anlama geliyordu?

Türkan Şoray: Hiç. Çünkü sinemayı bilmiyordum.

İzleyici: Sinema algısı yoktu galiba.

Türkan Şoray: Yani, evet, o da doğru ama...

Yeşim Tabak: Sinema belki sadece bir eğlence aracıydı sizin için.

Türkan Şoray: Ben çok kapalı bir çevrede yaşıyordum, Fatih'te. Dedem ve annem de çok yaşlıydılar. Ben de genç kızdım o zamanlar, ergenlik dönemindeydim. Sadece okul hayatım vardı. O zamana kadar sadece bir filme gitmişim. Babam polis memuru olduğu ve sürekli karakol değiştirdiği için biz de senede iki defa ev değiştiriyorduk. İşte Kurtuluş, Eyüp, şurası burası... Neyse bir gün Eyüp'te bir ev tuttular, yedi yaşındayım, hiç unutmuyorum. Orada yaz aylarında iki veya üç ay kalmıştık. Orada evlerin damlarına çıkılıyordu. Kadınlar damlarda oturup, ellerinde çekirdekle açık hava sineması seyrederdiler. Yedi yaşında sinemayla tanışmam böyle olmuştur. Çok güzel bir kadın görmüştüm sinema perdesinde ve çok hoşuma gitmişti. Sonra 1-2 kere daha dama çıktım annemlerin yanında. Ondan sonra tabii böyle şeylere pek şansım olmadı annemlerin ve dedemin yanında; çünkü gayet mutaassıptılar, beni sokağa bile bırakmıyorlardı.

Çok enteresan bir anım daha var, Memduh Ün anılarında yazdı.¹ Daha 13-14 yaşına yeni girmiştim, zaten on beş yaşında sinemaya başladım. Fatih, Çarşamba, Mehmet Dede muhitinde camisi, yatırı olan bir sokakta oturuyor dedemler. Tam eski Osmanlı sokağı. Kafesten bakardık dışarı, ahşap evler falan vardı. Bir gün komşular koşturarak bir yerlere gidiyorlar, herkeste bir telaş var. On, yirmi metre ileride film çekiliyormuş. Bana da seslendiler. "Ben de gidebilir miyim?" diye sordum dedemlere. Neyse gittim, öyle bakıyoruz merakla ne olup bittiğine. Ben orada sadece melek gibi güzel suratlı birisini gördüm. Sonradan öğrenmişim, Muhterem Nur'muş o. Herkes gibi ben de iplerin gerisindeydim. Sonra oradan bir bey geldi yanıma, yanında birisi daha vardı. Bana, "Sen de filmde oynar mısın?" dedi. Yabancı insanlar falan, garip geldi bana o zaman için. Hani filmlerde ya-

¹ Memduh Ün'ün anılarını kaleme aldığı bu kitap için bkz. Memduh Ün, *Memduh Ün Filmlerini Anlatıyor*, Kabcacı Yayınevi, İstanbul, 2009.

pılır ya, ben de aynı öyle kaçtım oradan. Bunun aynısını Memduh Ün de anlatıyor. “Sonra o Türkan Şoray oldu işte!” diye.

Yeşim Tabak: Sinemaya başladığınızda çok gençmişsiniz gerçekten, neredeyse çocukmuşsunuz.

Türkan Şoray: O yıllarda sinema nedir, ne kadar önemli bir sanattır, insanları nasıl etkiler; bunları hiç bilmiyordum. Zamanla bunların farkına vardım. Oyunculuşumda da buna benzer bir değişim geçirdim. İlk filmimde yönetmen Türker İnanoğlu'yu ve onun da ilk yönetmenlik deneyimiymi. Neyse benim o filme dair hatırladığım tek şey yönetmenin bana “Bağır!” demesi ve benim de bağırمامdır. Sonra “ağla” dedi, ben de ağladım. Belki sinemanın çok önemli olduğunu bilseydim tedirgin ve rahatsız olabilirdim o gün için. Ne olduğunu bilmediğim için kaybedebileceğim bir şey yoktu, öyle “Bağır” dediler bağırdım, “Ağla” dediler ağladım. Sonradan öğreniyorum, “Bu kızda oyuncu kumaşı var, bu olur.” falan demişler. Ondan sonra tabii okuldan kaytarmak da biraz hoşuma gitti, sonra renkli bir dünya, güzel kıyafetler giyiyorsun, iyi insanlar tanıyorsun, herkes sana bakıyor. Sürekli ilgi odağısın. O yaşlarda her şey eğlenceli geliyordu.

Yeşim Tabak: Peki, bir oyuncu olarak, kendinize ne zaman güvenmeye başladınız?

Türkan Şoray: Hiçbir zaman güvenmedim, şu anda bile güvenmiyorum. Çünkü oyunculuk hiçbir zaman “Tamam, bitti, bu kadar.” denilecek bir şey değildir. Sürekli yeni bir şey keşfedersiniz. Ben bu kadar yıl sinemanın içerisindeyim, ama bazı filmlerde hâlâ heyecanlanıyorum. Mesela, Yusuf Kurçenli ile *Gönderilmemiş Mektuplar* (2002) diye bir film yapmıştık, orada bir sahne vardı. “Yönetmen olsaydım nasıl çekerdim, oyuncu olarak nasıl yapacağım?” diye çok düşündüğüm bir sahneydi. Oynadığım karakterin müthiş bir acı, müthiş bir şok yaşaması lazımdı. Çok güzel ve zor bir sahneydi. İşte böyle mazoşist bir şey oyunculuk, “Ne yapacağım şimdi, acı çekmem lazımdı!” falan diyorsunuz. Çok karmaşık bir şeydir bu. Mesela ben sette yönetmen bana ziyet etsin isterim. “Olmadı!” desin, “Bir daha yere yat, bir daha kalk, bir daha, bir daha!” desin. Tatmin olmuyorsunuz hiçbir şekilde. Ben günlerce o sahnede ne yapacağımın tedirginliği yaşadım ve oynadığımdan tatmin olmadım, o kadar zor bir sahneydi. Zaten sinema öyle bir şey ki, yönetmenliği işte onun için çok seviyorum, bir sahneyi elli farklı biçimde anlatabilirsiniz. Mesela yönetmene “Bu tür bir sahnede, ben içimden böyle böyle yapmak istiyorum” diyebiliyorsunuz. Mesela biz bu konuda Atıf (Yılmaz) Bey’le çok güzel bir uyum yakalamıştık. Yönetmenliğimde kendimi de eleştiriyorum tabii, mesela *Azap*

(1973) diye bir film yaptım, seyrettiğim zaman hâlâ rahatsız oluyorum. Şimdi yapsam mesela ana karakterin çocuğunun öldüğünü öğrendiği sahneyi öyle çekmezdim. Senaryoda mı öyle yazıyordu, niye öyle bir şey yaptım bilmiyorum. Çılgınlık atarak yüzümü, gözümü yolmuşum, bir de yakın plan çekilmiş. Ne kadar rahatsız oldum anlatamam, "Nasıl çekmişim ben bunu?" dedim. Mesela şimdi çekecek olsam içeri girer kapıyı kapatırdım belki, yani seyircinin muhayyilesine bırakırdım bazı şeyleri. Seyirci tahayyül etsin istiyorum artık bazı şeyleri; kadın kendini mi parçaladı, üstünü başını mı parçaladı, yerlere mi yattı...

Yeşim Tabak: Belki sizin yerinize başkası oynasaydı, yani kendiniz başrolde oynamasaydınız, yönetmen olarak başka türlü yapabilirdiniz. İnsanın kendi kendini yönetmesiyle başkası tarafından yönetilmek arasında bir fark var sanırım.

Türkan Şoray: Sette yönetmen ne derse onu yapmak zorundasınız. Tabii bazen çok rahatsız olduğumuz yerlerde "Bu beni rahatsız etti." diyerek yeni öneriler getirebiliyoruz. O aslında yönetmenle oyuncu arasındaki uyumla alakalı.

İzleyici: En zoru Atıf Bey miydi?

Türkan Şoray: Atıf Bey çok şekerdir. Sigarası hiç düşmezdi duşundan. Konuşurken ona hayretle bakardım ne zaman düşecek sigarası diye, hiçbir zaman düşmezdi, oraya yapıştıktı adeta. Bir de tatmin olmazdım, her şeyi beğenirdi hemen. "Atıf Bey tatmin olmadım, bunu bir daha..." der demez, "oldu fıstık" derdi.

Yeşim Tabak: Yönetmen asistanlığını da ilk defa Atıf Bey'in yanında denediniz değil mi?

Türkan Şoray: Yok, yönetmen asistanlığı hiç yapmadım.

Yeşim Tabak: Atilla Dorsay'ın kitabında öyle bir anekdot vardı.

Türkan Şoray: Özellikle Atıf Yılmaz'ın yanında olmak, asistanlık yapmak çok istedim. Çünkü Lütfi Akad, Halit Refiğ, Şerif Gören çok iyi yönetmenlerdir. Fakat Atıf Yılmaz'ın sinemasına şöyle bir hayranlığım var; inanılmaz mizansen kurar. Atıf Yılmaz mizansenleri inanılmaz mükemmel bir şekilde hallederdi. Bazı yönetmenler, mesela giderler sabahleyin sete, ellerinde vizör vardır. Ben de çok hoşlanırdım vizörlerden esasında. Yılmaz Güney de bana vizörünü hediye etmişti. Neyse ne diyordum, bazı yönetmenler gelir, yapılacakları mekânda yaparlardı. Yani kamerayı nereye koyacaklar, insanları nasıl buluşturacaklar falan, mekânda çözerlerdi bunları. Bu da çok zaman kaybına

yol açardı. Ama Atıf Yılmaz bunları inanılmaz bir şekilde yapardı. Böyle krokileri vardı, muhteşemdi.

İzleyici: Atıf Bey resim çalışmıştı üniversite döneminde, bu sebeple filme girmeden önce çizim yapabiliyordu galiba.

Türkan Şoray: Hayır, öyle değil. Mesela burası dört köşe, burayı çiziyordu öncelikle ve kamera nereye konacaksa daha önceden hazır oluyordu. Akşamdan, kim nasıl gelecek, nasıl diğer oyuncuyla buluşacak, kamera oradan mı gelecek, buradan mı gelecek gibi şeyleri işaretliyordu ve açıları belirliyordu. Bunu asistanına veriyordu. Sabahleyin onu asistanı alıyor ve kameraları o açılara koyuyordu. *Yılanı Öldürseler*'i çekiyorum, bir sahnede çok zorlandım. Yani duyguyu verebiliyorum da teknik işi çok zor; ters plan, düz plan, montaj falan, çok zorlandım. Sinemada montajla on ayrı film yapabilirsiniz elinizdeki malzemeyle. Film çektikten sonra on ayrı montajcıya verin, on ayrı film çıkar. Onun için teknik kısmını da öğrenmek zorundasınız. Ben ilk yönetmenliğe başladığım zaman kendi içgüdülerimle, duygularımla yapardım diyordum ama baktım olacak gibi değil, mecbur oldum öğrenmeye. Neyse o sahneye geri dönelim; bu sahnede çocuğun "Annemi öldür, Annemi öldür!" diye beynini yıkıyorlar, atlarla geliyorlar, çocuk da atta ve avluya girecekler. Ondan sonra çocuk attan inecek, işte etrafında dönecekler "annen senin böyle, baban yılan oldu" diye çocuğun beynini yıkayacaklar. Senaryoda bu sahne on sayfada anlatılıyor. Ben yokum neyse ki sahnede; benim olmadığım sahnelerde çok mutlu oluyordum. Bilmiyordum nasıl çekeceğimi. Adana'dan telefon açtım Atıf Yılmaz'a, "Atıf Bey, ya ben bu sahneyi nasıl çekeceğim, bak anlatayım sana; böyle geniş bir avlu, onlar atla gelecekler, çocuk öyle olacak, böyle olacak" falan dedim. Bana telefonda anlattı; "Bak, kamerayı tam kapının karşısındaki balkona koyarsın, ondan sonra şunu yaparsın, bunu yaparsın." dedi ve o sahneyi öyle çektik.

Çok şekerdi, biz onunla hep böyle sohbetler ederdik. Ben yıllarca migren ağrısı çektim. Bir başladığı zaman üç günde geçiyor. Yine böyle migrenimin ilk başladığı bir gün, Atıf Bey telefon açtı, şimdi ne olduğunu tam olarak hatırlamıyorum ama öyle güzel şeyler konuştuk ki, on dakika sonra benim migren ağrım geçti. Tabii ben bunu telefonu kapatırken fark ettim, "Atıf Bey" dedim, "Vallahi migrenim geçti". Sinema nasıl bir afyonsa...

Yeşim Tabak: Peki yönetmenlik yapmaya ilk karar verdiğinizde sektörden nasıl tepkiler aldınız? Çok güzel bir kadının ayrıca bir özellik daha edinmeye çalışması genelde sosyal bir sorun yaratır, bir sürü kıskançlık ortaya çıkar...

Türkan Şoray: Yok kıskançlık değil de, bana karşı güvensizlik çok hâkimdi. Yani yapamaz, edemez gibi beyanatlar oldu. Yanlış söylemeyeyim, galiba Memduh Ün ve 1-2 kişi daha gazetelerde böyle şeyler söyledi. Oyunculugum şüpheyle karşılandı.

Yeşim Tabak: Pek kadın yönetmen de yoktu.

Türkan Şoray: Kadın yönetmenler vardı, Bilge Olgaç² vardı mesela. Ben de zaten sinemaya nasıl ki oyunculuk iddiasıyla girmediysem, yönetmenlik yaparım iddiasıyla da girmedim. *Yılanı Öldürseler*'de rolü kaçırmayayım diye yönetmenlik yaptım. *Dönüş* filminde de, hikâye gerçek bir olaydı ve her şey çok güzel yazılmıştı, hatta hikâyeyi de ben önermiştim. Safa Önal 3-4 ayda inanılmaz güzel bir senaryo yazdı. Fakat sevgili Atif Yılmaz çekmedi onu. Bizim sinemamızda şöyle bir şey var galiba; bir yönetmenin çekmediğini öbür yönetmen de çekmiyor. İşte ondan sonra benim gibi meraklılar çekiyor öyle filmleri. Neyse, film çekilmeyince filmin yapımcısı bana "Türkan Hanım bunu siz önerdiniz bize, siz niye çekmiyorsunuz?" dedi. O güne kadar hiç böyle bir şey düşünmemiştim, yine hem rolü kaçırmayayım hem hayatımda bir değişiklik olsun diye teklifi kabul ettim. Kameranın önündeyken kendimi pat diye arkasında buldum.

Yeşim Tabak: Aslında genel olarak çok heyecan verici bir dönem olmalı sizin için. Belki sizin yönetmenliğe sürüklenmenize de etkisi olmuştur. Şöyle ki, Türk Sineması 60'ların sonu, 70'lerin başında, tamamen ticari boyutun hâkim olduğu kimliğinden sıyrılıp, biraz daha gerçekçi, biraz daha toplumsal olaylara değinen hikâyelere geçiş yapmıştı. Bu dönem ile sizin yönetmenliği deneyişiniz ve hatta daha gerçekçi rollerde oynamanız örtüşüyor gibi duruyor. Biraz 60'lar sonu 70'ler başlarındaki Türk sinemasının daha entelektüel, daha toplumcu arayışlarından bahsedebilir misiniz? Bu sizin için nasıl bir dönem oldu?

Türkan Şoray: 40'lara, 50'lere kadar bir tiyatrocular dönemi vardır. Türkiye'ye sinemanın gelişi 1914 falan galiba, ilk belgeseller falan geliyor tabii. Ondan sonra bir Muhsin Ertuğrul dönemi var. 50'lerden sonra genç sinemacılar gelmeye başlıyor. 60'lar da ise, Atif Yılmazlar, Halit Refiğler falan yeni yeni sinemayı deniyorlar. 60'larda bir yenilik daha oluyor; ilk defa seyirci ne tür filmlere gider araştırmaları yapıyor. Ondan sonra Amerikan filmleri geliyor ve sinema bizde de başlıyor, ama kimlere

2 1962 yılında sinemaya başlayan Bilge Olgaç, Türk sinemasındaki az sayıda kadın yönetmenlerden biridir. 33 filme imza atan Olgaç'ın en bilinen filmlerinden biri 1984 yapımı *Kaşık Düşmanı*'dir.

ne tür film yapılacağını daha kimse bilmiyor. Onun için hazır ellerine gelen Amerikan filmlerini taklit ediyorlar, kopyalarını yapıyorlar. Ondan sonra Mısır sineması etkili oluyor bir dönem, daha dram ağırlıklı filmler yapılıyor. Seyirci giderek çoğalmaya başladıkça daha çok melodram dedikleri türde filmler yapılmaya başlanıyor. Bizler de biraz daha duyguları ön plana çıkararak, bu anlamda biraz abartılı olan, ama çok içten, çok samimi bir şekilde oynamaya başlıyoruz. Sonra halkın talepleri doğrultusunda filmler yapılmaya başlanıyor, yani halk nerelerde uygulanıyor, hangi duygular halka hitap ediyor, bunlar önem kazanıyor. Halkın duygularına hitap eden, sevgi, aşk, duygusallık, komşuluk, kardeşlik, arkadaşlık ilişkilerini anlatan filmler yapılıyor. Böylece seyirci sahip çıkıyor sinemaya. Türk sinemasını seyirci var ediyor ilgisiz ve doruğa çıkarıyor 60'larda, 70'lerde. İşte dediğim gibi kuyruklar oluyor sinemalarda. Ama genellikle benim oynadığım gibi kadın rolleri melodram ağırlıklı. Biz erkek egemen bir toplumuz ve bu da sinema dünyasına yansıyor. Kadın, daha çok erkek hikâyeleri içerisinde. Ayhan Işıklar, şunlar, bunlar, hep erkek hâkim senaryolara. Erkek kahraman onu kurtarır, bunu kurtarır; kadın kahramanlar ise daha çok hep kaderine boyun eğen, hep ağlayan karakterdedirler. Fakat toplumsal, sosyal, siyasal değişimler, yeni gelen akımlar, Amerikan filmlerinin etkileri, göç olayları sinemaya da yavaş yavaş yansıyor ve daha gerçekçi filmler yapılmaya başlanıyor. Daha önce, bizim geleneğimizden de gelen masalsi bir anlatım hâkim Türk sinemasına. İşte bir kız varmış, onun bir sevgilisi varmış, o onu bırakmış, işte birlikte intihar etmişler falan gibi hikâyeler. Fakat giderek daha gerçekçi filmler yapılmaya başlanıyor. Tabii bu arada çok ticari, halkın akın akın gittiği filmler yine vardı. Ama *Karanlıkta Uyananlar* (Ertem Göreç, 1964) gibi, benim oynadığım *Acı Hayat* (Metin Erksan, 1962) gibi çok gerçekçi filmler de yapılmaya başlandı. *Karanlıkta Uyananlar* sınıfsal meseleleri ortaya koyan bir filmidir.

Daha sonra 80'lerden 90'lara doğru yeni düşünce akımları geldi Türkiye'ye; işte feminizm, kadın hakları, kadın-erkek eşitliği gibi. Yani o güne kadar tabu olan şeyler yıkılmaya başlandı. Bu arada televizyon çok etkili oldu, seyirci beğenileri değişti ve daha farklı filmler istenmeye başlandı. Tabii ister istemez oyuncu olarak biz de hem düşünsel olarak, hem de ruhsal olarak değişmeye başladık. Beni de melodrama dayalı roller tatmin etmemeye başladı, daha sağlam ve hayatın içinden karakterleri canlandırma-yı istemeye başladım. Esasında edilgen kadın rolleri oynadığım yıllara baktığımda, o zamanlar özel hayatımda da kendime güvensiz olduğumu, özgüvenimin olmadığını görüyordum. O yıllarda hayatta yalnız kalmaktan korkuyordum. Fakat giderek kendime güvenim gelmeye başladı, bir şeyleri fark etmeye başladım. Ben tek başıma da güçlü olabilirim, tek başıma da hayata karşı koya-

bilirim gibi düşünceler oluşmaya başladı. O yıllarda bahsettiğim kadın hakları, kadın-erkek eşitliği, kadının kendi haklarında bilinçlenmesi gibi düşünce akımları beni de bilinçlendirdi. Dolayısıyla, o dönemde Atıf Yılmaz'ın yönetmenliğini yaptığı, Barış'ın (Pirhasan) yazdığı ve Müjde Ar'ın oynadığı filmler, kadının kendi kişiliğini bulma, cinselliğine sahip çıkma ve kadın-erkek eşitliğini sağlama çabalarını anlatan filmlerdir. Ben de o dönemde kendi oynadığım roller ve hayatım üzerine epey düşünmeye başladım. Böylece farklı filmlerde de görmeye başladınız beni. Mesela o güne kadar "Türkan Şoray Kanunları" diye bir şey vardı.

Yeşim Tabak: O kurallar aslında toplumun kuralları ile birebir paraleldi değil mi? Galiba toplum açıldıkça yıkılmaya başladılar.

Türkan Şoray: Evet, çok doğru. O gelen yabancı filmler, televizyonda oynayanlar falan seyirci artık yavaş yavaş görmeye ve kanıksamaya başladı. Yani anlayış değişti, ama yine de tabii hep bir ölçü dâhilinde oldu bunlar.

Benim ilk cesur diyebileceğim filmim de bu dönemde yapıldı. Çok korkarak *Mine* (Atıf Yılmaz, 1982) diye bir film yaptım ben. Söylediğim gibi seyirci benim için çok önemli; yani seyircim beni nasıl görmek istiyorsa ben öyle yaşamak isterim. Belki böyle düşünmek mesleğimle çok ters düşüyor, böyle düşünmem gerekiyor, ama böyle düşünüyorum. Hani "Bir oyuncu her şeyi yapmalı" deniyor ya, ben yapamam. Bilmiyorum, belki bu benim eksik tarafımdır. Ama benim için her şeyden önce seyircimin değer yargıları gelir. Bu da mesleğimde özgür olmamı biraz kısıtlayan bir durum. Tabii ben bundan hiçbir zaman şikâyet etmiyorum. *Mine*'den önce çok değerli bir yönetmen olan Ömer Kavur, *Ah Güzel İstanbul* (1981) diye bir film getirdi bana. Sonra Müjde Ar oynadı o rolü ve sinemadaki ilk çıkışını gerçekleştirdi. Şimdi bu filmde şöyle bir sahne vardı: Kadın randevu evinde çalışıyor ve kamyon şoförü olan Kadir İnanır ile buluşuyorlar. Bu bir sevişme sahnesi, ama senaryoda sadece beş dakika sürüyor. Yani sadece beş dakika ve senaryo o kadar güzel ki... Ömer Bey'e ne evet diyebiliyorum, ne hayır. Levent'teki eve dört defa gelmişti, ama ben seyircim ne yapar, nasıl karşılar diye teklifi bir türlü kabul edemedim. Dedim ki, "Beni affedin, yapamayacağım". Müjde Ar oynadı.

İzleyici: Peki bugün "evet" der miydiniz?

Türkan Şoray: Çok güzel soru, bugün "Evet" derdim. Çünkü daha sonra "Evet" dedim. İşte Atıf Yılmaz'la *Mine*'yi yaptık. Çok gerçekçi bir filmde ve hayatın içinde olan şeyleri anlatıyordu. Seyircinin artık bunları bildiğini ve gerçek bir hayat anlatılıyorsa

böyle sahnelerin de (tabii yine belli bir ölçü dâhilinde ve belli bir estetik anlatımla) görüntüye aktarılabilceğini düşündüm.

Yeşim Tabak: Sektör nasıldı? Mesela setlerde çalışan insanların erkek ağırlıklı olduğunu biliyoruz. Bu insanlar kafa yapısı olarak ne tarz insanlardı? O dönemin tutucu Türk erkeğinin biraz üstünde açık görüşlü olanlar var mıydı? Çünkü sette rahat etmek de çok önemli böyle cesur bir sahne çekeceğiniz zaman.

Türkan Şoray: Bu tür sahnelerde hiçbir oyuncunun çok da rahat olacağını zannetmiyorum. Orada rol yapmak zorundasınız ve etrafınızda bin tane insan, ışıkçısı, sesçisi, çalışanı var. Bazı sahneleri çekerken mutlu olursunuz, ama böyle sahneleri çekerken mutlu olunmuyor zannediyorum. "Bir an önce bitse..." falan diyorsunuz. Tabii etraftakilerin de inanılmaz saygılı olmaları gerekiyor ve de herkes öyleydi.

Yeşim Tabak: Biraz daha gerçekçi filmlere geçtiğimiz 80'li yıllarda Yeşilçam'la Türk film eleştirmenlerinin yavaş yavaş barıştığını görüyoruz. 60'larda eleştirmenler sanki tamamen seyirciden ve sinemacılardan kopuk, onların karşı safında yer alıyorlardı.

Türkan Şoray: Evet haklısınız, kopuktular. Eleştirmenlik o yıllarda belki de izleyici üzerinde bu kadar çok etkili değildi. Oturmamıştı. Son yıllarda eleştirmenlik çok önem kazanmaya başladı.

İzleyici: Türkan Hanım az önce tek kıskançlık gösterdiğiniz konunun rolünüz ya da herhangi birinin oynadığı rol olduğunu söylediniz. Aklıma Yılmaz Güney'in *Yol* (Şerif Gören, 1982) filmindeki Zine karakteri geldi; onu kıskandınız mı?

Türkan Şoray: Yılmaz Güney'in bütün filmlerindeki bütün kadınları, bütün rolleri kıskandım. Çünkü onunla aynı sette olmayı çok isterdim. İnanılmaz, olağanüstü bir sinemacıydı; maalesef hiç aynı sette olamadık. Bizim Levent'teki eve gelmişti bir kere, kahve içmiştik. Sonra ben de onu İzmit'teki cezaevinde ziyaret etmiştim, bol bol sinema konuşmuştuk.

İzleyici: Bence Türkiye'de bir sevgi ve aşk anlayışı Türkan Şoray'dan önce ve sonra diye tanımlanabilir. Çünkü bence Türk insanı sizinle öğrendi sevmeyi ve sevginin emek anlamına geldiğini. Biz sevgiyi bakışlarınızda gördük, sevmeyi sizinle sevdi. Acaba Türkan Şoray sevdi mi? Hiç sinema sevgisinin yerine bir insanı koysaydım dediniz mi? Yani sevgi hakkında siz ne düşündünüz ben onu merak ediyorum.

Türkan Şoray: Bu duyguları sizlere aktarabildimse ne mutlu bana. Âşık olmak, sevmek o kadar güzel bir duygu ki... Kamera kayıta girdiği an karşımda Cüneyt Arkın, Tarık Akan, Kadir İnanır ya da kim olursa olsun, ben ona hakikaten âşık oluyorum. Kamera-motor-stop süresince gözüne baktığım zaman gerçekten içim titriyor, onu hissediyorum bütün bünyemde. Zaten hepsi âşık olunacak insanlar ve ben de âşık olmayı seven bir insanım. Müzik dinlediğim zaman duygulanayım, içim titresin, bunları seviyorum. Bu duygu insanı havalarda uçurur. Bazen kendime platonik aşklar bulurum, karşımdaki insan farkına varmasa bile ben onu severim. Ama son yıllarda bıraktım âşık olmayı falan, şimdi kızıma âşığım. Sonra da sinemaya âşığım, zaten o en büyük aşkımdır. Ama her an birinden hoşlanıp âşık olabilirim, o hiç belli olmaz.

Yeşim Tabak: Peki çapkın olmamayı nasıl başardınız gençcik bir kızken?

Türkan Şoray: Çapkın olmadığımı nereden biliyorsunuz ki?

Yamaç Okur: Siz sinemaya girdiğinizde, aslında yönetmenlerin birçoğu sinemanın bir sanat olduğunun farkında değildi. Siz hangi yönetmenle sinemanın sanat olduğunu fark etmeye başladınız? Lütfi Akad'la mı başladı?

Türkan Şoray: Lütfi Akad'la başladı. Setler kutsal yerlerdir, çok disiplin ve sabır ister. Film yapmak kolektif bir çalışma gerektirdiğinden herkes kenetlenir. Birlikte üşürsünüz, birlikte aç kalırsınız, birlikte güneşin altında kavrulursunuz, birlikte tehlikeli sahneleri çekersiniz. Dolayısıyla bir kader birliği vardır setteki insanlar arasında. Dostluklar, arkadaşlıklar gelişir, öyle ki film bittiği zaman ağladığınız olur ayrılıyorsunuz diye. Müthiş bir saygı vardır çalışanlar arasında. Ben mesela sette çalışan arkadaşlara, "Şunu getirir misiniz?" diye rica ederek konuşurum. Sonra teşekkür ederim bin defa. Bazen sinirler gerebilebilir. Hele Atif Bey zaman zaman terör estirirdi sette. Bir gün çok sinirlendi, sette avaz avaz bağıriyor. Beş dakikada çekimi bitirmemiz gerektiğinden kıyametleri koparıyor. Benim de iki dakika içinde orada olmam lazım. Fakat elbiseme ütü yapmam gerekli, ben de elbise üzerimdeyken bastırdım ütüyü, tabii yandı biraz haliyle. Yani sette her an hazır olmamız gerekirdi. Bizim setlerimizde kapris falan kesinlikle olamazdı. Hele Lütfi Akad'ın setinde kendimi tam bir öğrenci gibi hissediyordum. Bir köşede oturuyordum, ödüm patlıyordu. Esasında son derece sevecen, hoşgörülü bir insandı, ama müthiş bir saygı hâkimdi bizim setlerde. *Ana* (Ömer Lütfi Akad, 1967) filminin seti, o benim ilk oyunculuk dersimdir o film, çok acayıptı mesela. O

güne kadar postişler, saçlar, abartılı oyunlar falan, bu filmde ise makyajsız oynamam gerekiyordu. Lütfi Akad bana “Gözle rinle oynayacaksın, gerçek yaşamda nasılsan öyle olacaksın.” dedi. Onun bana söyledikleri sayesinde oyunculuğun ne kadar farklı bir şey olduğunu hissettim. Doğallığın, sadeliğ in oyunculukta çok önemli olduğunu anladığım bir settir onun seti. Saygıdan titrerdik Lütfi Bey’in setinde.

Yeşim Tabak: Ben biraz da *Vesikalı Yarım* (Ömer Lütfi Akad, 1968) filmine gelmek istiyorum. Filmin senaryosuna baktığımızda sıradışı bir hikâye ile karşılaşmayız esasında, ama film çok farklı bir yerde durur Türk sineması içerisinde. Akad’ın filmini bu kadar özel yapan, filmi diğer benzer melodramdan ayıran nedir sizce? Hatta birkaç sene önce akademisyenler tarafından *Vesikalı Yarım*’in neden bu kadar özel bir yerde durduğunu ilişkin bir kitap bile yazıldı.³

Türkan Şoray: Evet, biliyorum o kitabı. Bunun sebebi sanırım filmin çok gerçek olması. Manav Halil karakterinin bir kadına âşık olması hayatın çok içinde olan bir durum. Bu Lütfi Akad sinemasının getirdiği bir gerçekçilik. Sade bir anlatımla yaşanan acılar çok güzel anlatılır o filmde. Bir başka yönetmen çekseydi böyle olur muydu? Bilmiyorum. Mesela İtalya’da Türk Sinema Haftası düzenlendi, biz bir hafta orada kaldık. *Vesikalı Yarım* her gün iki seans oynuyordu ve her zaman tıklım tıklımdı. İzleyiciler de Türkler değil, İtalyanlardı, zaten orada çalışan Türk vatandaşı çok azdır. Hadi ilk iki gün neyse ama onuncu günde bile doluydu salon. İtalyanlarla daha bir benzeşiriz zaten değil mi? Kadınlar hıçkırma hıçkırma nasıl ağlıyorlardı anlatamam. Ben de yıllar sonra filmde çok etkilendim, ben orada bir izleyiciydim, kendimi Sabiha olarak görmüyordum. Zaten ben filmlerimi izlerken burada nasıl oynamışım falan diye seyretmiyorum, tamamen yabancılaşıyorum rolüme. O bambaşka biri, ben bambaşka biri oluyorum. Mesela bir gün evde yalnız başıma oturup boş boş televizyona bakıyordum. O arada benim *Dert Bende* (Orhan Elmas, 1973) filmim başladı. Seyretmeye başladım, duygulandım ve ağlamaya başladım. Filmdeki kadın karakterin çocuğunu elinden alıyorlar diye nasıl acıdım ona anlatamam. Acıyorum, ama o benim diye değil. Başkası nasıl hissediyor bilmiyorum ama ben öyle hissediyorum.

Yeşim Tabak: Bence seyirci de böyle hissediyor. Bütün o ba-

3 Yeşim Tabak’ın bahsettiği kitap için bkz. Ali Karadoğan, Nejat Ulusay, Nilgün Abisel, Pembe Behçetoğulları, Semire Ruken Öztürk, Umud Tümay Arslan, *Çok Tuhaf Çok Tanıdık / Vesikalı Yarım Üzerine*, Metis Yayınları, İstanbul, 2005.

şarıya rağmen Türkan Şoray asla kaprisli bir divaya dönüşmediği için, asla bir otoriteye talip olmadığı için bu kadar seviliyor hem kadınlar, hem de erkekler tarafından.

Türkan Şoray: Teşekkür ederim. Benim unvanlarda falan hiç gözüm olmadı. Şöhret olmak beni hiç ilgilendirdi. "Sultan" yakıştırmaları yapıyor bana, ama bunu her duyduğumda utanıyorum. Bunu seyircinin bir sevgi ifadesi olarak görüyorum. Şöhretli olmak, tanınmış olmak hiç ilgilendirmiyor beni. Seyircilerimin sevgisi bana yetiyor. Bu sevgiyi görünce "İyi ki bu mesleğe başladım ve sinemacı oldum." diyorum. Ben "Türkan Şoraylığı" üzerime almadım. Tamamen sinemanın getirdiği bir şey bu. Ben film çevirmeseydim, o rolleri almasaydım Türkan Şoray olmayacaktı. Bunun için her şeyi mesleğime borçlu olduğumu düşünüyorum.

Yeşim Tabak: Sizi bir daha ne zaman beyazperdede göreceğiz?

Türkan Şoray: Her şeyden önce yönetmenlik yapmak istiyorum. Bir de yaş gerçeği var tabii. Dünya sinemasındaki starlar da aynı durumla karşı karşıyalar. Mesela bu yaşta aşk filmi çekemiyorsunuz. Ben bu yaşta âşık olamaz mıyım? Fakat yaşı olgun oyuncular için konu zor bulunuyor. Maalesef ülkemizin en büyük eksikliği senaryo kıtlığı. Elime 2-3 tane senaryo gelse ne olursa olsun gözüm döner. Ama senaryo gelmiyor. Benim senaryo yazma yeteneğim yok. Senaryo tekniği diye bir şey var ve bu konuda yeteneksizim ne yazık ki. İstiyorum ki böyle çok iyi senaristler olsun ve senaryo yazsınlar, ama olmuyor. Cüneyt Arkın'ı düşünelim. Amerikalı bir aktör olsa o bembeyaz saçları, oturmuş yaşıyla ne roller oynayabilir, fakat bizde yok. Dünyada yaşı ilerlemiş oyuncular için rol yazılıyor ama ülkemizde maalesef yapılamıyor. Yaşlanmak doğa kanunu, yıllar o kadar çabuk geçiyor ki... Bugünlerde sinema için ne yapabilirim diye düşünüyorum ve yönetmenlik yapabileceğimi zannediyorum. Seksen yaşında da olsam, doksan yaşında da olsam yönetmenlik yapabilirim. O yaptığım filmleri şimdi yapsam çok daha iyi olacaklarını düşünüyorum. Sinemacı olarak çok daha tecrübeli ve birikimli hissediyorum kendimi. Mesela şimdi elimde bir erkek hikâyesi var. Bir senaryo yarışmasından elime geçti. Malatya'da geçiyor, mevsimlik işçilerin yaşadığı bir olayı anlatıyor. Çok etkileyici bir senaryo. Zaten yabancı festivallerde oyuncudan çok yönetmen ön planda oluyor. Şimdiki en büyük idealim ileriki yıllarda yönetmen olarak dışarıya açılmak. Çünkü oyuncuya ikinci-üçüncü sırada bakılıyor. Zaten Türkiye'de de son zamanlarda durum böyle. İşte Zeki Demirkubuz'un, Yavuz Turgul'un filmi deniyor. Ama, tabii beni ben yapan oyunculuktur, bu söylediklerim oyunculuğa bir ihanet olarak görülmesin. Oyun-

culukta her oynadığınız karakterin acısını, aşkını yaşarsınız. Ağlamaktan içiniz şişer bazen. Ben her oynadığım karakterin acısını çekiyorum. Çünkü ben hiçbir zaman profesyonel eğitim almadım. Bu sebepten dolayı oynadığım karakterleri yaşadım. Döküntü kıyafetler giyeyim, hemen omuzlarım düşer. Ama güzel kıyafetler giyeyim hemen omuzlarım dikleşir. *Şahmaran*'da (Zülfü Livaneli, 1993) bana yirmi metrelik bir kuyruk giydirdiler, yüzüme de yılan makyajı yaptılar, yılan oldum ben. Mağarada, karanlık yerlerdeydik, tavandan şıp şıp sular damlıyordu, ıslak kayalar falan vardı ve ben kendimi gerçekten bir yılan gibi hissettim. Oyunculuk konsantre olma meselesidir ve ben orada yılanla bütünleştim.

İzleyici: Yabancı bir yönetmenden oyunculuk teklifi aldınız mı hiç?

Türkan Şoray: Bir keresinde her şey hazırlandı. Paris'te basın toplantısı düzenlenecekti. Fakat şimdi tam olarak hatırlamıyorum, ama Atatürk'ün manevi kızıyla ilgili bir şey vardı sanırım ve biz de hemen bırakmıştık. Yine bundan 3-4 sene önce İtalyanlarla ben bir film yapacaktım ve yapımcısı çok önemli biriydi. Oscar alan bir filmin yapımcısıydı. Buluştuk fakat senaryolarını beğenmedim. Aslında Türk sineması yıllar önce dışarıya bu kadar açık değildi. Atıf Yılmaz'a o kadar söyledim, bir tane filmini bile dışarıda festivallere göndermedi. Biz ülkemizde o kadar tatmin olduk ki, gerek duymadık herhalde. On beş gün önce Suriye Film Festivali'nde bana bir ödül verildi. İnsanın hoşuna gidiyor ülkesini temsil etmek.

Mithat Alam: Türkiye'deki setlerden bahsedebilir misiniz?

Türkan Şoray: Uğur Yücel'le yaptığım *Hayatımın Kadınısın* (2006) filminin setini anlatabım. Özel bir karavanım vardı. İçeride kimse yoktu, sadece makyözüm geliyordu. Sonra televizyonum vardı. Yorulduğumda yatabileceğim, uzanabileceğim bir yatak vardı. Kıyafetlerimin hepsi özeldi. İnsanlar geliyorlar, "Bunu mu giyersiniz efendim?" diyorlar ve sizi hemen giydireyorlardı.

Yıllar öncesinin setleri ise çok farklıydı. Setçi çocuklar kimse görmesin diye minibüslerin içine siyah perde koyarlardı. Kan revan içerisinde o minibusün içerisinde çizmemizi giyer, makyajımızı yapardık. Kıyafetleri, kostümleri kendimiz seçerdik, otuz-kırk tane kıyafetin arasından nasıl bulacaksınız? Hepsini kendimiz bulurduk. Benim oynadıklarım da hep zengin kadınlardı, böyle tuvaletler falan giyilirdi. On lira alıyorum diyelim, bunun sekiz lirası kostümlere gidiyordu. Psikolojik baskı da oluyordu film setlerinde. "Film az, bak bu sahneyi bozarsan bir daha çekemeyiz ha!" deniyordu. Mesela iki kere çektiniz olma-

dı, bir kere daha çekme şansınız olmazdı. Artık çekince hemen monitörden görebiliyorsunuz. *Yılanı Öldürseler* filminde mesela, filmler İstanbul'da yıkandı. Ondan sonra "Demek ben bunları çekmişim." diyebildim. Ama şimdi yönetmen monitörün başında, siyah örtülerin altında tüm sahneleri görebiliyor. Bir de sesli çekim var, o çok güzel bir şey. Şimdiki sinemacılar çok şanslı, biz çok küçük bütçelerle çalıştık ve eskiden bir de sansür vardı. Artık sinemacılar her yönden özgürler, sansür diye bir şey yok. Eskiden daha baştan otosansür uygulanırdı; "Ben bu filmi yapamam!" denirdi. Bu sebeple suya sabuna dokunmayan filmler çekilirdi. Şimdiki sinemacılar ise kendi bağımsız sinemalarını yapabiliyorlar. Eskiden bir filmin mutlaka iş yapması gerekiyordu. Şimdi ben kendi zevkim için film yapıyorum anlayışı oluşmaya başladı. Devlet yardım ediyor, sponsorlar var, özel televizyon kanalları var. Şimdi önemli olan işin yaratıcı kısmı. Birçok böyle yönetmenimiz var. *Üç Maymun* (Nuri Bilge Ceylan, 2008) çok etkiledi beni mesela. Son yıllarda Türk Sineması gerçekten inanılmaz bir ivme kazandı. Oyuncuların hepsi eğitilmiş artık. Gerçi usta-çırak ilişkisi de tabii ki önemli, biz yıllarca o şekilde eğitildik, ama eğitilmiş oyuncuların artması çok iyi. Türk sineması anlatımıyla, biçimiyle, içeriğiyle öyle bir yere geldi ki, bir kare bile seyretseniz "Bu bir Türk filmi" diyebiliyorsunuz. Bu çok büyük bir başarı bence.

Mithat Alam: Orta kuşak yönetmenleri, yani söz ettiğiniz Nuri Bilge Ceylan, Semih Kaplanoğlu, Reha Erdem, Zeki Demirkubuz gibi yönetmenleri beğendiğinizi belirttiniz. Bu yönetmenlerin filmlerinde olmak ister misiniz? Bu yönetmenler çoğunlukla profesyonel oyuncu kullanmıyorlar. Mesela *Süt* (Semih Kaplanoğlu, 2008) filminde Boğaziçi Üniversitesi'nde okuyan bir çocuk başrolü oynadı, keza Reha'nın (Erdem) bazı filmleri böyle, bazı filmleri değil. Bu yönetmenler pek fazla profesyonel oyuncu kullanmıyorlar, hele star hiç kullanmıyorlar. Ben buraya geldiklerinde nedenini soruyorum ama sizce bunun nedeni ne?

Türkan Şoray: Kalıplaşmış oyunları mı var diyorlar?

Mithat Alam: Bizim yaptığımız sinemaya amatör oyuncu ya da çok az sahnede görülmüş olan oyuncu daha çok uyar diye düşünüyorlar. Zeki'nin *Kader* (2006) filminde oynayan Ufuk Bayraktar bir kahveci çırağyken keşfedildi. Filmde de çok inandırıcıydı.

Türkan Şoray: Doğru.

Mithat Alam: Diyorlar ki mesela, o rolde Kadir İnanır olmazdı. Ben öyle düşünmüyorum. Ben bu yönetmenlerden biri olsam si-

zinle, Filiz Akın'la, Hale Soygazi'yle filmler yapmak isterim. Siz nasıl bakıyorsunuz? Bu yönetmenlerden teklif gelse siz nasıl yaklaşsınız?

Türkan Şoray: Çok beğendiğim ve takdir ettiğim için o yönetmenlerle çalışmayı gerçekten isterim.

Mithat Alam: Tempo tutmaz veya bir şekilde elektrik tutmaz demiyorsunuz.

Türkan Şoray: Ben hiç öyle düşünmüyorum, çünkü değişime ayak uyduran, bugünkü sinemayı takip eden bir yapıda görüyorum kendimi. Onun için niye tutmasın ki?

Mithat Alam: Kesinlikle.

Türkan Şoray: Bilakis, oyuncu olarak bu kadar yıllık geçmişim olduğu için bazı yerlerde birlikte yapabileceğimiz şeyler olabilir diye düşünüyorum. Ukalalık gibi olmasın ama bazı şeylerde katkım da olabilir. Diyalog kurabilmemiz halinde birbirimizden öğrenebileceğimiz güzel şeyler olabilir. Bizlerin tecrübesinden çok güzel istifade edebilirler diye düşünüyorum. Ama onların başka türlü düşüncelerine de ben hak verebilirim, çünkü hiç yüzü bilinmeyen birinin oynaması filme daha çok gerçekçilik kazandırabilir.

Mithat Alam: Belki de seyirci Türkan Şoray'a gelecek, benim çizdiğim karaktere gelmeyecek korkusu vardır.

Türkan Şoray: Artık yönetmen adı için de filme gidiliyor. *Gönderilmemiş Mektuplar* filmini yaptıktan sonra Ortaköy'de filmin oynadığı sinemaya bir-iki defa gittim, seyirciler silme kadını. Gözlemlediğime göre, o filme beni özlemiş olan kadın seyircim geldi. Şimdi seyirci çok değişti. Bir bizleri seven bir seyirci kitlesi var; çok sinemaya gitmiyorlar, sevdikleri oyuncu olursa gidiyorlar. Bir de yeni bir seyirci kitlesi var; bunlar gençlerden oluşuyor. Bu gençlerimizin bazıları bahsettiğimiz filmlere gidiyorlar, bazıları ise *Recep İvedik* (Togan Gökbakar, 2008-2009-2010) gibi filmlere gidiyorlar.

Sinema konuşmak, sinemayla iç içe olmak beni her zaman çok mutlu eder. Hani birine âşık olursunuz da hep ondan bahsetmek istersiniz, mutlu olursunuz ya sinema da benim için böyle bir şey. Derslerinizin arasında zaman ayırıp burada olduğunuz için, bu söyleşiye ilgi gösterdiğiniz için size çok teşekkür ediyorum. Hepinizi öptüyorum arkadaşlar. Sıkılmadınız değil mi? Arada çağırın geleyim ben böyle...

Türkan Şoray kimdir?

1945'te İstanbul'da doğdu. 1960'larda sinema ile tanıştı, 1964'te 1. Antalya Film Festivali'nde *Acı Hayat* filmiyle en başarılı kadın oyuncu ödülünü aldı. Türk sinemasının en çok film ürettiği dönemde çok sayıda filmde oynadı. Hülya Koçyiğit, Filiz Akın ve Fatma Girik'le birlikte, dört önemli kadın oyuncudan biri kabul edilir. Yönetmenlik yaptığı filmler de oldu. 90'lı yıllarla birlikte, *İkinci Bahar* ve *Tatlı Hayat* gibi çok sevilen ve izlenen TV dizilerinde de rol aldı. 2010 yılında NTV'de yayınlanan *Sinema Benim Aşkım* adlı televizyon programını yaptı.

Başlıca Filmleri

Acı Hayat, 1962
Vesikalı Yarım, 1968
Dönüş, 1972
Asiye Nasıl Kurtulur, 1973
Mahpus, 1973
Selvi Boylum Al Yazmalım, 1977
Yılanı Öldürseler, 1981
Mine, 1982
Körebe, 1985
Gramofon Avrat, 1987,
Hayallerim Aşkım ve Sen, 1987

Başlıca Ödülleri

1964 1. Antalya Altın Portakal Film Festivali En İyi Kadın Oyuncu (*Acı Hayat*)
1968 5. Antalya Altın Portakal Film Festivali En İyi Kadın Oyuncu (*Vesikalı Yarım*)
1973 5. Adana Altın Koza Film Festivali En İyi Kadın Oyuncu (*Mahpus*)
1978 Taşkent Film Şenliği Uluslararası Aytmatov Kulübü Geleneksel Ödülü (*Selvi Boylum Al Yazmalım*)
1987 27. Antalya Altın Portakal Film Festivali En İyi Kadın Oyuncu (*Hayallerim, Aşkım ve Sen*)
1994 6. Ankara Film Festivali Emek Ödülü
1996 15. Uluslararası İstanbul Film Festivali Sinema Onur Ödülü